

TÜRKİYE'DE MESLEKİ EĞİTİM

Murat YİĞİTTEKİN

24 Şubat 2024
Cumartesi

Neler var?

- Mesleki Eğitim nedir?
- Mesleki Eğitim-İstihdam İlişkisi
- Türkiye’de Mesleki Eğitimin Tarihsel Gelişimi
- Türk Eğitim Sistemi İçerisinde Mesleki Eğitim
- Türkiye’de Mesleki Eğitime Dair İstatistik Bilgiler

Mesleki Eğitim nedir?

- Sanayi devriminden sonra iş piyasaları büyük dönüşüme uğramış, mevcut eğitim sistemleri iş piyasasının talep ettiği özelleşmiş ve farklılaşmış beceri setlerini karşılamakta zorlanınca, eğitim sistemlerinde bu özel eğitim türüne yer açmak üzere mesleki eğitimin tasarlanması gündeme gelmiştir.
- ***Mesleki eğitim, bireye iş hayatında belirli bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitimidir.***
- Genel anlamda kullanılan mesleki ve teknik eğitim ise tanım olarak, ***"bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve pratik uygulama yeteneklerini kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, kişisel, sosyal ve ekonomik yönleriyle dengeli bir biçimde geliştirme sürecidir."***

Mesleki Eğitim nedir?

- Okul odaklı mesleki eğitim programları teorik ağırlıklıdır. Bunun yanında MTE'nin okul-işyeri odaklı olduğu ÷lkelerde ise, hem teorik hem de pratik bilgiler öğrenilir.
- Okul odaklı mesleki ve teknik eğitim; bilgiler genel olarak okulda verilir.
- Okul-iş yeri odaklı mesleki ve teknik eğitim (dual sistem); bilgiler hem okulda hem de iş yerinde verilir.

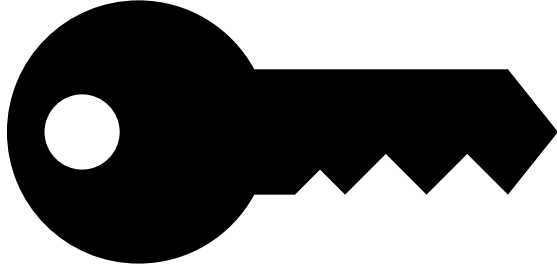
Mesleki Eğitim nedir?

Mesleki ve teknik eğitime ulusal düzeyde verilmesi gereken önemin nedenleri ise kısaca řu şekilde özetlenebilir;

- Köyden kente göç edenleri gerekli bilgi ve becerilerle donatmak,
- Teknik insan gücü gereksinimini karşılamak,
- İşsizlik sorununu       meye katkı sağlamak,
- Doğal kaynakları daha iyi değerlendirmek,
- Üretimde verim düzeyini yükseltmek,
- Bireylerin  retim kapasitelerini artırmak,
- Tarımdan sanayiye geçişi kolaylaştırmak,
-  ğrenimi güçleştiren ekonomik engelleri yenmek ve eğitimde fırsat eşitliği sağlamak.

Mesleki Eğitim nedir?

- Mesleki ve teknik eğitimin ekonomik anlamda faydaları;
 - *İşgücü piyasasının gereksinimlerinin karşılanması,*
 - *Üretimde verimlilik ve kalite artışının sağlanması,*
 - *İşsizliğin azaltılması,*
 - *İç ve dış piyasalarda rekabet gücünü attırması,*
 - *Kaynakların etkinlik, verimlilik ve rasyonellik esasına göre kullanılması,*
 - *Çağdaş teknolojilerin izlenmesi, bu teknolojilerin mal ve hizmet üretimine yansıtılması,*
 - *Hızlı, istikrarlı ve sağlıklı bir iktisadi kalkınmanın desteklenerek gerçekleştirilmesi biçiminde sıralanabilir.*

Kısaca mesleki ve teknik eğitim kalkınmanın anahtarı ve hızlandırıcısıdır.

Mesleki Eğitim-İstihdam ilişkisi

- Mesleki eğitim ve özellikle çıraklık eğitim programları mesleki becerileri kazandırdıkları için, kısa dönemle gençlerin işgücü piyasalarına geçişine yardımcı olmaktadır. Mesleki eğitim gören gençlerin iş dünyasına geçişı daha kolay olurken, kariyerleri ise daha düşük olmaktadır.
- Üretim ortamlarında, sanayide beden gücüne dayalı işlerde çalışan mavi yakalı işçiler bulunurken, hizmet sektöründe masa başında, zihin gücüne dayalı işlerde çalışan beyaz yakalılar bulunmaktadır. Toplumda üniversite eğitimi alanların beyaz yakalı işlerde, mesleki ve teknik liselerde okuyanların ise, mavi yakalı işlerde ara eleman olarak çalışacağı düşüncesi hakimdir. Bu durum iyi iş fırsatlarını iyi üniversite eğitiminin sağladığı yanılgısına neden olmaktadır.

Mesleki Eğitim-İstihdam ilişkisi

- 6 Mart 2020 tarihinde dönemin Milli Eğitim Bakanı Mahmut ÖZER;

'Ülkemizde mesleki eğitimle ilgili tartışmalara bakıldığında ağırlıklı olarak eğitimin kendisiyle ilgili durumlara odaklanıldığı, iş piyasasına çok az yer verildiği görülmektedir. Bu durum MEB'in bütün sorunları tek başına üstlenmesini ve çözüm üretebilmek için çabalamasını gerektirmektedir. ... Mesleki eğitim gibi doğrudan iş piyasası ile ilişkili bir eğitimin performansı sadece eğitimin kalitesi ile ilgili değil, aynı zamanda iş piyasasının bu eğitimle ilişkisinin yapısı ile doğrudan ilgilidir. ... Mesleki ve teknik eğitimden mezun olanların istihdam durumlarına bakıldığında diğer lise türlerine göre avantajlı oldukları görülmektedir. ... Mesleki ve teknik Anadolu Lisesi mezunları için istihdam oranları yüksek olmasına rağmen eğitim alınan alanda istihdam oranlarının düşük olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle bu liselerden mezun olanlar iş piyasasında daha çok eğitim aldıkları alan dışında istihdama yönelmektedir. Bu sorunun hem eğitim alanında hem de iş piyasasında karşılıkları bulunmaktadır. Eğitim sistemi açısından arz-talep dengesinin rasyonel bir zeminde kurgulanmadığı görülmektedir. ... İş piyasası açısından ise sorun, mezunların alanlarında çalıştıklarında aldıkları ücretle ilgili ödüllendirici mekanizmaların yetersizliğidir. ...'

Kaynak: <https://www.star.com.tr/acik-gorus/genc-issizligi-azaltmak-icin-mesleki-ve-teknik-egitim-haber-1520584/>

Türkiye’de Mesleki Eğitimin Tarihsel Gelişimi

13. yüzyılda Anadolu’da Selçuklular Dönemin de Ahi Evran tarafından oluşturulan usta-çırak ilişkisine dayanan ahi teşkilatı mesleki eğitimin temelini oluşturmaktadır. Ahilikte iş başında kaliteli, dürüst çalışma, iş dışında okuma, yazma, dini bilgiler verilmekteydi.

Osmanlı döneminde ahiliğin yerini gedik ve lonca teşkilatlanması almıştır. Tanzimat’la birlikte okul düzeni içerisinde mesleki eğitim vermeye başlanmıştır.

19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlıda değişen ihtiyaçları karşılamak üzere Mithat Paşa tarafından 1861 de erkekler için, Nişte, 1864’te kızlar için Ruscuk’ta ilk sanat okulları açılmıştır.

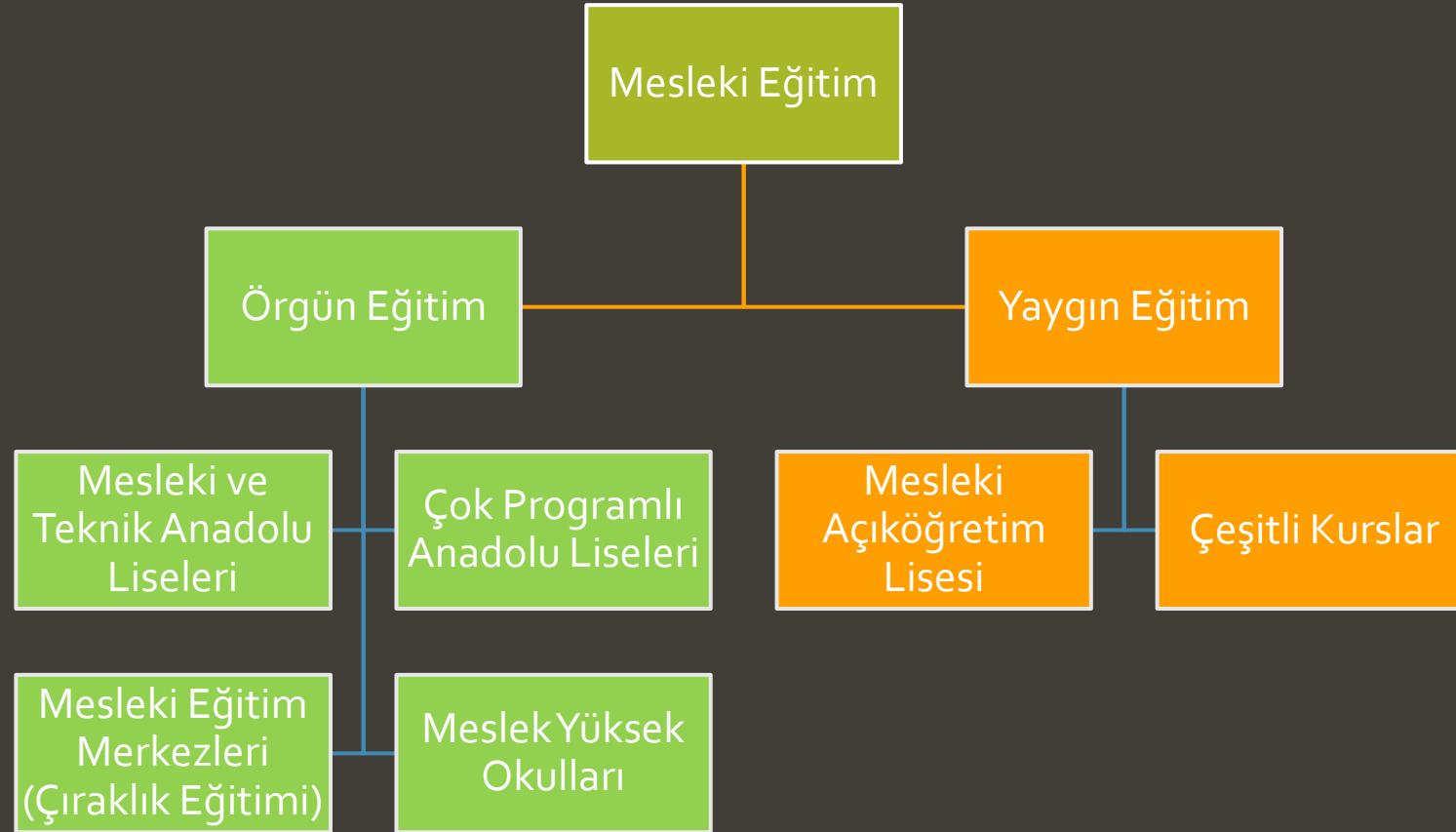
- Cumhuriyetin ilk yıllarından planlı döneme kadar mesleki eğitimin gelişmesi adına pek çok yasa çıkarılmıştır. “1934-1936 yılında Milli Tedrisatın İnkişaf Planı” ile mesleki eğitimin ülke düzeyinde gelişmesi sağlanmıştır. Planda; çırak, kalfa ve ustaların mesleki bilgisini artırmak amacıyla kurslar öngörülmüştür. Köy kadınları ve erkekleri için sanat kursları başlatılmıştır.
- 1940’lı yıllarda savaş süresince Milli Savunma Bakanlığı’nın endüstriyel alanda okuyan öğrencilere verdiği burslar, öğrenci sayısının artmasına neden olmuştur. Burs aldıkları için mezuniyet sonrası işleri garantiydi. 1950’li yıllarda yeni kurulan Karayolları ve Devlet Su İşleri Genel Müdürlükleri ara eleman gereksinimlerini büyük oranda meslek liselerinden karşıladıkları için meslek okullarına olan isteğin artmasında büyük bir etken olmuştur.

Türkiye’de Mesleki Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de Mesleki Eğitimin Tarihsel Gelişimi

- 1970’lerin başlarında teknik liselere aynı zamanda üniversiteler girme hakkının tanınması, meslek liselerine giren, öğrencilerin teknik lise aracılığı ile ilk defa üniversitelere girme olanağını doğurdu. 1983 yılında Milli Eğitim Temel Kanunu 31. maddesindeki değişiklik ile “lise ve dengi okul bitirenlere yükseköğretim kurumlarına girmek için aday olma hakkı” verilmesi meslek lisesi öğrenci sayılarının artmasına neden olmuştur.
- 1999 yılında üniversiteye girişte orta öğretim başarı puanı katsayı hesaplamasının getirilmesi meslek lisesi öğrenci sayılarının olumsuz etkilemiştir.
- 30 Mart 2012 tarihli 6287 sayılı “İlköğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” a istinaden 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu’nda değişiklik yapılmış, mesleki teknik liselere uygulanan, katsayı puanı hesaplaması uygulaması, sınavsız geçiş ve ek puan uygulaması yürürlükten kaldırılmıştır.

Türk Eğitim Sistemi İçerisinde Mesleki Eğitim

Türk Eğitim Sistemi İçerisinde Mesleki Eğitim

- Türk eğitim sistemi içerisinde mesleki eğitim hem örgün hem de yaygın eğitim olarak verilebilmektedir.
- Örgün eğitim basamakları içerisinde yer alan;
 - **Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri/Çok Programlı Anadolu Liseleri;** 8. sınıfı bitiren öğrencilerin 9, 10, 11 ve 12. sınıflarda örgün eğitime katıldıkları okul türüdür. Öğrenci 9. sınıfa başlarken alan seçer. 10. sınıfta ise dallara ayrılırlar. 12. sınıfta haftada üç gün 'işletmede beceri eğitimi', haftada iki gün de okulda teorik eğitime tabi tutulurlar. Bu okullarda sadece mesleki eğitim verilmez, akademik derslerde program içerisinde yer almaktadır. Mezunları teknisyen unvanı alırlar. Bu okullardan mezun olanlar ayrıca 'Usta' unvanını da almış olurlar.
 - **Mesleki Eğitim Merkezleri;** en az ortaokul mezunu olan bireylerin haftada bir ya da iki gün okulda, üç ya da dört gün işletmede bir usta öğretici nezaretinde eğitim aldıkları okul türüdür. Öğrenim süresi dört yıldır. Öğrenciler 9, 10 ve 11. sınıflarda çırak olarak kabul edilirler. 11. sınıfın sonunda kalfalık sınavını başarıyla geçen öğrenciler 12. sınıfta kalfa olurlar. 12. sınıfın sonunda yapılacak ustalık sınavını başarı ile geçen öğrencilere 'Ustalık Belgesi' düzenlenir. Öğrenciler daha önce lise mezuniyetinin olmaması ve okuldaki teorik derslerden de başarılı olmaları durumunda 'Lise Diploması' almaya da hak kazanır.
 - **Meslek Yüksek Okulları;** en az lise mezunu olan bireylerin ÖNLİSANS düzeyinde eğitim gördükleri okul türüdür. Üniversiteler bünyesinde faaliyet gösterirler. Normal eğitim süresi 2 yıldır. Giriş sürecinde ÖSYM tarafından düzenlenen TYT sınavına katılmak ve başarı sıralamasına göre tercih yaparak kayıt hakkı kazanmak gereklidir. Mezunları 'tekniker' ünvanı alırlar.

Türk Eğitim Sistemi İçerisinde Mesleki Eğitim

- Yaygın eğitim basamakları içerisinde yer alan;
 - **Mesleki Açıköğretim Liseleri;** Ortaokul mezunu olup lise eğitimine hiç başlamamış veya yarıda bırakmış bireylerin öğrenim gördüğü yaygın eğitim türüdür. Programa ait genel kültür dersleri için yüz yüze ders yapılmaz. Ancak meslek alanı dersleri için öğrenciler akşamları ya da hafta sonları düzenlenen yüz yüze meslek derslerine katılmak ve başarmak zorundadır. Mezunlarına 'teknisyen' unvanı kazandırır.
 - **Çeşitli Kurslar;** Halk Eğitimi Merkezleri, Üniversiteler, Mesleki Yeterlik Kurumu vb. kurumlar tarafından açılan ve bireyleri mesleklere yönlendirmeyi amaçlayan uzaktan veya yüz yüze yapılabilen kurslardır. Mezunlarına mesleki unvan kazandırmazlar.

Türkiye’de Mesleki Eğitime Dair İstatistikî Bilgiler (2022-2023)

Örgün Eğitim içerisinde Mesleki ve Teknik Ortaöğretim’in Payı

Eğitim kademesi			Okul/ Kurum	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı				Derslik Classroom	
				Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Kadrolu Erkek	Sözleşmeli Erkek	Kadrolu Kadın		Sözleşmeli Kadın
	Meslekî ve teknik ortaöğretim toplamı		4 306	1 772 627	1 146 197	626 430	143 659	72 365	98	71 112	84	72 778
		Meslekî ve teknik lise (resmi)	3 968	1 549 728	989 730	559 998	134 467	68 443	98	65 842	84	64 342
		Meslekî ve teknik lise (özel)	337	151 655	111 106	40 549	9 192	3 922	-	5 270	-	8 436
		Mesleki açıköğretim lisesi	1	71 244	45 361	25 883	-	-	-	-	-	-
Örgün eğitim toplamı			75 019	19 904 679	10 263 953	9 640 726	1 154 383	450 616	1 251	698 585	3 931	751 569
Mesleki Eğitimin Yüzdelik Payı			%5	%11	%11	%6	%12	%16	%7	%10	%2	%9

Kaynak: https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=508

Örgün Ortaöğretim içerisinde Mesleki ve Teknik Ortaöğretim'in Payı

Eğitim Kademesi	Okul/Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Erkek Öğretmen	Kadın Öğretmen	Derslik Sayısı
Ortaöğretim (Genel+Mesleki Ortaöğretim+Din Öğretimi)	12 686	6 789 681	3 560 053	3 229 628	394 557	188 382	206 175	220 827
Meslekî ve teknik ortaöğretim toplamı	4 306	1 772 627	1 146 197	626 430	143 659	72 365	71 112	72 778
Mesleki Teknik Eğitimin Ortaöğretim İçerisindeki Payı	%34	%26	%32	%19	%36	%38	%34	%33

Kaynak: https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=508

Türkiye'de Mesleki Eğitime Dair İstatistikî Bilgiler (2022-2023)

Türkiye’de Mesleki Eğitime Dair İstatistikî Bilgiler

Eğitim Durumuna Göre Yıllık Ortalama Brüt Kazanç

Eğitim durumu Educational attainment (ISCED)		Yıllık ortalama brüt kazanç Annual average gross earnings (TL)			
		2006	2010	2014	2018
Toplam - Total		14 252	19 694	27 830	49 001
	İlkokul ve altı Primary school and below	9 676	13 099	18 602	35 171
	İlköğretim ve ortaokul Primary education and secondary school	9 640	13 043	18 476	34 840
	Lise High school	11 802	16 414	21 222	37 734
	Meslek lisesi Vocational high school	16 334	21 280	28 143	51 180
	Yüksekokul ve üstü Higher education	27 310	35 383	51 405	71 007

Kaynak: TÜİK

Yararlanılan Kaynaklar

Erden Özsoy, C. (2015). Mesleki eğitim-istihdam ilişkisi: Türkiye’de mesleki eğitimin kalite ve kantitesi üzerine düşünceler. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 4. UMYOS Özel Sayı, 173–181.

Özer, M. (2020). Türkiye’de mesleki eğitimde paradigma değişimi. *GEFAD*, 40(2), 357–384.

ÖZER, M. (2021). Türkiye’de mesleki eğitimi güçlendirmek için atılan yeni adımlar. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2021(16), 1–16. <https://doi.org/10.46778/goputeb.907302>

Özsoy, C. (2007). Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin iktisadi kalkınmadaki yeri ve önemi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Somuncu, A. (2020). Türkiye’de mesleki eğitim ve istihdam-hayaller beyaz olsa da, gerçekler mavi yaka. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(1), 177–194.

Tosun, T. (2010). Tanzimattan günümüze Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim politikaları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

The background features a complex geometric pattern. On the left, there are concentric circles made of small, dark squares, creating a tunnel-like effect. On the right, a solid dark gray area contains scattered, smaller squares of varying sizes and orientations, some of which are slightly tilted.

TEŞEKKÜRLER!